

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Абросімова Юлія Андріївна

УДК 343.915

**ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ
ТА ЗАПОБІГАННЯ ЇЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпропетровськ – 2009

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Глушков Валерій Олександрович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології

доктор юридичних наук, професор

Богатирьов Іван Григорович,

Поліцейська фінансово-правова академія,
ректор

Захист відбудеться “ ____ ” _____ 2009 р. о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розісланий “ ____ ” _____ 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.М. Школа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні є вкрай важливою та складною для суспільства й держави проблемою. Нинішній стан злочинності неповнолітніх (осіб віком 14-18 років) – це застереження для подальшого соціального розвитку і, водночас, необхідність активізації роботи з попередження протиправної поведінки, активного пошуку й реалізації профілактичних заходів, що можуть локалізувати рівень злочинності неповнолітніх.

Останніми роками темпи зростання злочинності неповнолітніх призупинилися (у 2008 р. за вчинення злочинів було засуджено 10078 неповнолітніх, що на 19,8 % менше, ніж у 2007 р., та на 21,4 % менше, ніж у 2006 р.). Це здебільшого зумовлюється значним скороченням народжуваності, відсутністю у кримінальній статистиці повних даних щодо фактичного стану злочинності неповнолітніх, зокрема латентної частини цього соціального явища, а також впливом декриміналізації вітчизняного законодавства, гуманізації покарання та правозастосовної практики. Хоча в цілому як коефіцієнт інтенсивності злочинності неповнолітніх у центральних регіонах та великих містах, так і коефіцієнт злочинної активності неповнолітніх залишаються досить високими.

Високий рівень злочинності неповнолітніх свідчить про неналежну організацію запобіжної роботи. В сучасній Україні постала нагальна потреба створення системи попередження на нових засадах, розбудови з цією метою відповідної законодавчої бази та якнайширшого залучення громадськості до цієї діяльності. За цих умов нового змісту набуває запобіжна діяльність спеціальних органів та установ, виникають і поширюються нові форми й методи запобігання злочинності неповнолітніх, що потребують відповідно нового наукового осмислення. Підвищення ефективності заходів запобігання злочинності неповнолітніх – одна з найактуальніших проблем у кримінологічній науці та правозастосовчій практиці. Це простежується у даних Департаменту інформаційних технологій МВС України за період 2004 - 2008 рр. – вона становить близько 5% від загальної структури злочинності.

Дослідження злочинності неповнолітніх, застосування та ефективності заходів її запобігання вже здійснювався на теренах кримінально-правової та кримінологічної науки. У зарубіжній та вітчизняній кримінології цьому питанню приділяли увагу такі вчені, як Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, М.М. Бабаєв, Т.С. Барило, І.Г. Богатирьов, М.І. Ветров, В.О. Глушков, В.В. Голіна, В.К. Гришук, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.І. Долгова, В.П. Ємельянов, В.Д. Єрмаков, А.П. Закалюк, К.Є. Ігошев, І.І. Карпець, О.М. Костенко, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнєцова, В.І. Лановенко, Ф.А. Лопушанський, Г.М. Міньковський, В.В. Панкратов, М.І. Панов, А.А. Примаченок, О.Б. Сахаров, І.О. Топольскова, І.К. Туркевич, Н.С. Юзікова, С.С. Яценко та ін.

Переважна більшість праць, присвячених запобіганню злочинності неповнолітніх, має правозастосовний характер, тобто вони спрямовані, в першу чергу, на розробку пропозицій для більш ефективного застосування кримінального законодавства, а також пов'язані з кримінологічними дослідженнями загальних питань запобігання злочинності неповнолітніх.

Дослідження цих вчених мають важливе значення, проте не враховують особливостей регіональної злочинності неповнолітніх, а відтак, розробок відповідних заходів щодо запобігання їй.

Видається, що запобігання злочинності неповнолітніх буде більш дієвим та ефективним, коли воно стане адресним, розрахованим на конкретних осіб, конкретні умови життя й діяльності. Саме тому підвищення ефективності діяльності щодо запобігання злочинності неповнолітніх тісно пов'язане з урахуванням регіональних особливостей, причинних факторів і комплексу соціальних впливів, які можуть бути виявлені та враховані на регіональному рівні і щодо яких мають бути здійснені запобіжні заходи.

Аналіз вітчизняного законодавства, слідчої та судової практики щодо запобігання злочинності неповнолітніх засвідчив, що при значній увазі питанням кримінальної відповідальності правоохоронні органи зазнають труднощів при застосуванні запобіжних заходів та запровадженні системи попередження злочинності неповнолітніх саме на регіональному рівні, що не сприяє стабілізації кримінологічної ситуації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрямок дисертаційного дослідження належить до пріоритетних у науці кримінального права та кримінології. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної діяльності кафедри кримінального права та кримінології Львівського національного університету імені Івана Франка „Проблема протидії злочинності на сучасному етапі розвитку Української держави” (номер державної реєстрації 0105U007467). Тема узгоджується з положеннями Комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 рр., затвердженої Указом Президента України від 25.12.2000 р. № 1376/2000, та Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 рр., затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 р. № 1776.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка 26.02.2003 р. (протокол № 22/2).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є комплексний кримінологічний аналіз злочинності неповнолітніх у контексті її регіональних особливостей як системного явища, оцінка сучасного стану заходів запобігання їй та створення на цій основі кримінологічної моделі запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні.

Для досягнення зазначеної мети були визначені такі основні *завдання*:

- дослідити методологічні аспекти та сучасний стан наукової розробки комплексної кримінологічної проблеми запобігання злочинності неповнолітніх;

- здійснити аналіз кримінологічної характеристики злочинності неповнолітніх та виявити її особливості на регіональному рівні;
- дослідити й систематизувати на регіональному рівні ознаки й характеристики особистості неповнолітнього злочинця;
- з'ясувати причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів неповнолітніми на регіональному рівні;
- на підставі аналізу статистичних даних судових, правоохоронних органів, громадських організацій, органів та установ, що займаються профілактикою підліткової злочинності, інших емпіричних даних встановити коло об'єктивних та суб'єктивних факторів, що призводять до інтенсифікації кримінальної активності неповнолітніх;
- розробити концепцію регіональної системи запобігання та протидії злочинності неповнолітніх як складову загальнодержавної програми;
- запропонувати шляхи підвищення дієвості науково обґрунтованих заходів, спрямовані на запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні;
- здійснити науковий аналіз ефективності загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів запобігання злочинності неповнолітніх;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення діяльності спеціальних суб'єктів запобігання злочинності неповнолітніх та подолання її негативних соціальних наслідків.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з існуванням злочинності неповнолітніх як соціальним явищем та діяльністю щодо запобігання їй.

Предметом дослідження є злочинність неповнолітніх та запобігання їй на регіональному рівні.

Методи дослідження. У ході дисертаційного дослідження застосовувались загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання (підрозділи 1.1, 1.3). Базовим є метод діалектичного пізнання, за допомогою якого досліджено причини та умови злочинності неповнолітніх, зокрема про девіантні форми поведінки у безпосередньому запобіганні; визначено концептуальні основи формування регіональної системи запобігання злочинності неповнолітніх (підрозділ 2.2). Історичний метод надав можливість проаналізувати розвиток інституту боротьби зі злочинністю неповнолітніх, з бездоглядністю та безпритульністю, а також вітчизняного законодавства як за радянської доби, так і після проголошення незалежності України (підрозділ 1.1). Метод системно-структурного аналізу надав можливість розкрити роль і місце відповідних суб'єктів профілактики в роботі із запобігання злочинності, з'ясувати їх регіональну та функціональну специфіку, а також зазначити основні напрямки й методи вдосконалення системи профілактики злочинності неповнолітніх (підрозділ 3.1-3.2). Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити систему заходів запобігання злочинності неповнолітніх у контексті

кримінального законодавства країн СНД та Євросоюзу (підрозділ 3.3). За допомогою конкретно-соціологічних методів здійснено опитування неповнолітніх, які вчинили злочини, та фахівців для з'ясування ситуації в діяльності правоохоронних органів щодо ефективності запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні.

Емпірична база дослідження ґрунтується на даних, одержаних у результаті: узагальнення даних опитування слідчих прокуратури та органів внутрішніх справ, оперуповноважених кримінальної міліції у справах дітей, співробітників служби у справах дітей, педагогічних та медичних працівників (165 респондентів) у Львівській області щодо визначення регіональних чинників злочинності неповнолітніх; опитування 630-и учнів 9-11 класів загальноосвітніх шкіл м. Львова; вивчення 160-и кримінальних справ про злочини, вчинені неповнолітніми за період 2001-2008 рр. (за матеріалами судів Франківського, Галицького, Шевченківського, Личаківського, Залізничного районів у м. Львові та судів Миколаївського і Жовківського районів Львівської області), 50-и обліково-профілактичних справ неповнолітніх у відділі кримінальної міліції у справах дітей станом на 1 січня 2009 р. (за матеріалами Галицького, Жовківського, Шевченківського, Франківського райвідділів ГУМВС України у Львівській області); опитування неповнолітніх жебраків та безпритульних, які перебували у будинку дитини № 1 м. Львова, дитячому будинку „Оранта” м. Дрогобич за період 2004-2009 рр. (50 респондентів); опитування неповнолітніх правопорушників у м. Львові (виховна колонія) за період 2004-2009 рр. (130 респондентів віком 14-17 років); аналізу статистичних даних Державної судової адміністрації України та Департаменту інформаційних технологій МВС України з 2004 по 2008 р.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше після прийняття Кримінального кодексу України 2001 р. на дисертаційному рівні здійснено системний аналіз проблем локалізації злочинності неповнолітніх на регіональному рівні в контексті загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів запобігання цій злочинності. Дослідження здійснено з урахуванням регіональної специфіки основних показників злочинності неповнолітніх та заходів запобігання цьому явищу, на основі чого запропоновано рекомендації щодо вдосконалення заходів запобігання злочинності неповнолітніх та сформульовано концепцію системи такого запобігання на регіональному рівні.

За результатами дослідження сформульовано та обґрунтовано нові наукові положення й висновки, найбільш вагомими з яких є:

вперше:

- на основі кримінологічного аналізу досліджено основні показники злочинності неповнолітніх Західного регіону України з урахуванням соціальних, економічних, демографічних, історичних та географічних чинників;

- з кримінологічних позицій обґрунтовано необхідність аналізу ефективності комплексних заходів запобігання злочинності неповнолітніх у межах конкретного регіону;

- встановлено, що заходи запобігання злочинності не можуть бути стандартними для всіх суб'єктів та всієї держави. При цьому слід враховувати регіональні особливості економічного й кадрового характеру, повноваження суб'єктів профілактики щодо залучення неурядових організацій, установ освіти та громадян до попередження антисоціальної поведінки неповнолітніх, можливості чіткої організації та координації роботи всіх правоохоронних структур щодо запобігання злочинності неповнолітніх;

- запропоновано власну концепцію запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні як складової загальної концепції державної політики щодо неповнолітніх. Провідна ідея запобігання злочинності неповнолітніх реалізується шляхом: виховання моральності та поваги до закону в умовах сім'ї; своєчасного виявлення та усунення факторів, що впливають на протиправну поведінку неповнолітніх; ефективного запобігання злочинності неповнолітніх, яке, відповідно, посилює протидію злочинності взагалі;

- розроблено та впроваджено, відповідно до концептуальних положень Комплексної програми профілактики злочинності на 2001–2005 рр. та Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 рр., Регіональну програму запобігання злочинності неповнолітніх на 2006–2008 рр.;

удосконалено:

- вимоги щодо кримінологічної підготовки фахівців у сфері запобігання злочинності неповнолітніх. У зв'язку з цим у системі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і медичних працівників, працівників суду, правоохоронних органів та ювенальної юстиції запропоновано розробити у межах навчальної дисципліни „Кримінальна психологія” курс лекцій на тему „Вікові психологічні особливості злочинності неповнолітніх” та „Особливості кримінальної психології неповнолітніх”;

- характеристику сучасних форм організації діяльності суб'єктів, які здійснюють запобіжні функції щодо неповнолітніх;

дістали подальший розвиток:

- положення щодо негативних властивостей злочинності неповнолітніх: «омолодження» злочинності; зростання тяжкості і суспільної небезпечності злочинів, що супроводжуються цинізмом і насильством; поступова трансформація групової злочинності неповнолітніх в організовану та професійну; збільшення кількості неповнолітніх злочинців жіночої статі;

- пропозиції щодо вдосконалення та підвищення ефективності заходів регулювання поведінки неповнолітніх на основі аналізу їх криміногенної активності, а також спроможності системи суб'єктів запобігання злочинності неповнолітніх нейтралізувати передумови негативної поведінки й мінімізувати

її наслідки;

- форми взаємодії спеціальних органів та установ щодо запобігання злочинності неповнолітніх з громадськістю та іншими суб'єктами в процесі протидії злочинності неповнолітніх у Західному регіоні України;

- положення щодо ролі регіональних структур, які захищають інтереси неповнолітніх. Пропонується створити на громадських засадах при місцевих органах державної виконавчої влади регіональні центри соціальної підтримки неповнолітніх та молоді, які повинні: адаптувати загальнонаціональні програми захисту прав неповнолітніх, програми профілактики злочинності серед неповнолітніх до специфічних умов конкретного регіону; інтегрувати передовий досвід інших регіонів та координувати роботу усіх суб'єктів профілактики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення чинного законодавства України, а також при розробці регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх та запобіганні дитячій безпритульності й бездоглядності, а саме:

- у законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства щодо запобігання та протидії злочинності неповнолітніх;

- у діяльності суб'єктів запобігання злочинності – зокрема, при впровадженні регіональної системи запобігання злочинності серед неповнолітніх;

- у навчальному процесі – при викладанні курсу “Кримінологія”, підготовці відповідних підручників та навчальних посібників;

- у науково-дослідній роботі – при розробці науково-практичних рекомендацій для працівників органів внутрішніх справ та інших суб'єктів профілактики (акт впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 29 січня 2009 р. № 8).

Сформульовані автором пропозиції були використані при розробці Регіональної програми запобігання злочинності неповнолітніх у Львівській області (акт впровадження УМВС України у Львівській області від 30 грудня 2006 р. № 26).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, викладені в дисертації, оприлюднені на IX та X науково-практичних конференціях „Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні (Львів, 2003-2004), Міжнародній науково-практичній конференції „Уголовное право: стратегия развития в XXI веке” (Москва, 2005), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки” (Дніпропетровськ, 2008).

Публікації. Основні висновки та результати дослідження містяться у п'яти наукових статтях, опублікованих у виданнях, визнаних ВАК України як фахові з юридичних наук, та чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які налічують вісім підрозділів, висновків, додатків і списку використаних джерел (загальна кількість – 252). Повний обсяг дисертації становить 261 сторінку, список використаних джерел і додатки займають 57 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, охарактеризовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, розкривається мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його методологічні й теоретичні засади, зазначається наукова новизна роботи, а також практичне значення окремих положень дослідження, наводяться дані про їх апробацію.

Розділ 1. „Злочинність неповнолітніх та її регіональні особливості як об'єкт кримінологічного дослідження” складається з трьох підрозділів, у яких дисертант, використовуючи комплекс різноманітних методів кримінологічних досліджень, здійснює всебічний аналіз основних показників злочинності неповнолітніх (рівень, коефіцієнти, структура, динаміка) та особливостей їх особистісних деформацій.

Підрозділ 1.1. „Методологічні аспекти дослідження комплексної кримінологічної проблеми злочинності неповнолітніх” присвячено аналізу методологічних аспектів і комплексності дослідження злочинності неповнолітніх як явища, його рівня, структури й динаміки та регіональних особливостей. Розглядаючи методологічну основу запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні, автор наголошує, що розробка напрямків запобігання злочинності неповнолітніх може бути достатньою тільки за умови здійснення її з використанням науково-обґрунтованих методів. Це надає можливість виявити компоненти, які найбільш суттєво впливають на соціально значущі дії особи, її потреби, інтереси, прагнення та установки. Знання вищезгаданих властивостей дозволяє надати більш глибоку й цілісну характеристику особи неповнолітнього злочинця, розкрити сутність мотивації злочинної поведінки, обрати необхідні форми й засоби впливу на особистість неповнолітнього для найбільш ефективного запобігання протиправній, злочинній поведінці неповнолітніх.

Дослідження соціальної обумовленості злочинності неповнолітніх має соціально-юридичний характер, саме тому методика дослідження проблем повинна будуватися з урахуванням теорії та методів як соціологічної, так і правової спрямованості. Це, в свою чергу, полягає у використанні, з одного боку, методів діалектичного пізнання та розроблених на їх основі методів конкретних соціологічних досліджень, а з іншого – спеціальних методів, що визначені загальною теорією права та галузевими юридичними науками.

Автор вважає, що методологічна основа запобігання злочинності

неповнолітніх базується на уявленні науки про формування соціальної самодостатності неповнолітніх та їх позитивної правосвідомості. Отже, самосвідомість і правосвідомість, детерміновані високим рівнем культури, в інтегрованому психолого-педагогічному та кримінологічному значенні є початковою стадією протидії негативним впливам на неповнолітніх девіантів у механізмі запобігання злочинності неповнолітніх.

Здобувач переконаний, що методологічно запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні є початковою стадією науково організованого запобігання злочинності в цілому.

Підрозділ 1.2. „Загальна характеристика основних кримінологічних показників злочинності неповнолітніх та її регіональні особливості” присвячено аналізу основних показників злочинності неповнолітніх (стан, рівень, структура та динаміка злочинності) й розкриттю їх регіональних особливостей.

Показники злочинності неповнолітніх досліджуються за допомогою чітко визначених формул, що надало змогу удосконалити питання вивчення злочинності неповнолітніх на науковій основі. На думку дисертанта, головною умовою успішної протидії цьому виду злочинності повинно бути створення у масштабах усієї держави кримінологічного банку даних у вигляді Єдиної автоматизованої системи обліку відповідних показників та видання Офіційного збірника статистичних даних злочинності неповнолітніх.

Досліджуючи показники злочинності в Україні, автор зазначає, що, наприклад, у 2008 р. особливо тяжкі злочин становлять 67,3 % від загальної злочинності, серед яких тяжких – 63,8% та особливо тяжких злочинів – 3,5%; досить великою є кількість злочинів проти власності, що становить 75% (крадіжки – 48,6%, грабежі – 21,1%, розбої – 5,3%, інші злочини проти власності – 2,8%).

При аналізі регіональних особливостей основних показників злочинності неповнолітніх дисертант відмічає, що в курортних і туристичних містах значну частку злочинів становлять крадіжки дорогих та модних речей. У регіонах з інтенсивним аграрним виробництвом та на прикордонній території значно вищою є кількість злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. У промислових регіонах, де існують проблеми з дозвіллям молоді, більшого розповсюдження набуває пияцтво, і, як наслідок – хуліганські дії, групові порушення громадського порядку, що проявляється у вчиненні злочинів проти моральності та громадського порядку групами неповнолітніх за участю дорослих осіб. Так, за даними МВС України, у 2008 р. було зареєстровано 2688 неповнолітніх осіб, які вчинили злочини у групі.

Великі промислові центри, портові й курортні міста мають здебільшого найвищі показники злочинності неповнолітніх. Порівнюючи показники різних регіонів, дисертант зазначає схожість загальних кількісних та якісних

характеристик. По-перше, існує тривала залежність між рівнем злочинності неповнолітніх і такими показниками, що характеризують регіон, питому вагу і загальну чисельність підлітків та молоді відносно загальної кількості населення (частку дієздатних, непрацюючих підлітків і тих, які не навчаються, засуджених осіб, побутових правопорушників, осіб, котрі перебувають на наркологічних та психіатричних обліках). По-друге, існує регіональна залежність між рівнем злочинності неповнолітніх та розпадом їхніх сімей, а саме майже повний збіг відношення рівня злочинності неповнолітніх до рівня розлучень у різних регіонах. Автор розглядає показники сімейного неблагополуччя у найширшому соціальному розумінні, визначає пріоритетні напрями виховної та профілактичної роботи з неповнолітніми. По-третє, спостерігається певна залежність між „привабливістю” для дозвілля неповнолітніх і місцем розташування окремих населених пунктів та рівнем злочинності неповнолітніх. Майже 20-25 % всіх злочинів, учинених в обласному центрі або великому місті, припадає на молодь, яка постійно мешкає за межами таких міст.

Аналіз основних показників злочинності неповнолітніх та її регіональних особливостей надав змогу визначити негативні властивості злочинності неповнолітніх: „омолодження” злочинності; зростання тяжкості і суспільної небезпечності злочинів, що супроводжуються зухвальством і насильством; перетворення групової злочинності неповнолітніх в організовану і у професійну; збільшення кількості підлітків жіночої статі серед неповнолітніх правопорушників.

У підрозділі 1.3. *„Характеристика особистості неповнолітніх злочинців на загальному та регіональному рівнях”* розглянуто кримінологічну характеристику особистості неповнолітніх злочинців через аналіз особливостей злочинності у регіональному розрізі.

Особистість неповнолітнього злочинця автор пропонує розглядати з позиції соціальної психології, оскільки формування особливостей людини з девіантною поведінкою є частиною загального процесу формування особистості з урахуванням тієї ролі, яку в ній відіграють потреби і мотиви, що пов'язує кримінологію та психологію. Необхідність правильного розуміння мотивів антисоціальної поведінки неповнолітнього диктується завданнями підвищення ефективності виховання дітей і підлітків, що порушують норми моралі й права. Важливу роль у формуванні особистості неповнолітнього, на думку дисертанта, відіграє мотиваційна сфера, що досліджується як з кримінологічної, так і з психологічної точок зору.

Із дослідження особистості неповнолітніх злочинців автор виокремлює такі показники: серед неповнолітніх, які вчинили злочини та були засуджені, превалує більш старша вікова категорія – особи віком 16–18 років; частка неповнолітніх жіночої статі серед осіб, засуджених за вчинення злочину, є відносно невеликою (так, у 2006 р. було всього засуджено 1008 дівчат, з яких

471 за тяжкі злочини, що становить 5,3 % від усіх неповнолітніх засуджених; порівняно з 2005 р. кількість дівчат-злочинців зменшилась на 1,3%, а порівняно з 2001 р. їхня кількість збільшилася на 2,1 %); учні шкіл, ліцеїв, коледжів та гімназій становлять переважну більшість злочинців – 48,9 %, студенти – 9,7%. Станом на 2008 р. по Україні було всього засуджено 686 дівчат, з яких 281 за тяжкі злочини, що становить 2,3 % від загальної кількості неповнолітніх засуджених; порівняно з 2007 р. кількість дівчат-злочинців зменшилася на 1,3 %.

З кримінологічною тісно пов'язана кримінально-правова характеристика особистості неповнолітніх у регіоні, які вчинили злочини. Одержані дані свідчать, що цей контингент неповнолітніх переважно вчиняє корисливі та насильницькі злочини. Так, у 2006 р. за крадіжку засуджено 2291 особа віком 14–16 років, що становить 36,3% від кількості неповнолітніх, які вчинили цей злочин; за зґвалтування – 16 осіб (21,1 %), грабіж – 815 (27,7 %), умисне тяжке тілесне ушкодження – 43 (21 %), розбій – 169 (22,9 %), умисне вбивство – 22 (18,5 %), хуліганство – 140 (17,1 %), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження – 35 (16,5 %).

На думку автора, особливості особистості неповнолітніх злочинців дозволяють визначити типові напрямки їх корекції, а також зміст заходів запобігання цьому виду злочинності. Автор наголошує на тому, що соціально-психологічні дослідження особистості неповнолітнього злочинця необхідні для розвитку кримінологічної теорії запобігання злочинності саме на регіональному рівні.

У розділі 2. „Кримінологічна характеристика факторів, що впливають на формування злочинної поведінки неповнолітніх” досліджується криміногенна детермінація злочинної поведінки неповнолітніх як різновид соціальної детермінації, яка є значно ширшою і являє собою складну систему універсальних зв'язків між різноманітними суспільними процесами, подіями та явищами; розглядаються фактори, що впливають на формування делінквентної поведінки неповнолітнього.

У підрозділі 2.1. „Загальна характеристика детермінації злочинної поведінки неповнолітніх” досліджуються фактори дійсності, що детермінують злочинність неповнолітніх.

У дисертаційному дослідженні автор виявляє явища й процеси, взаємодія яких сприяє вчиненню неповнолітніми злочинів.

Як показало кримінологічне дослідження, у детермінації злочинності неповнолітніх домінують соціальні фактори, тому запобігання їм має здійснюватися шляхом розгортання розгалуженої системи державних та недержавних заходів соціальної допомоги неповнолітнім, які не можуть працевлаштуватися, живуть у скрутних умовах, перебувають у конфлікті із законом тощо. Важливо посилити заходи запобігання проституції, яка досить поширена серед неповнолітніх жіночої статі.

Автор стверджує, що злочинну поведінку неповнолітніх детермінують такі фактори: відсутність чітких ідейних орієнтирів; несприятлива обстановка у сім'ї та її негативний вплив; нечітке визначення морально-етичних норм у суспільстві; недоліки виховної роботи з неповнолітніми у навчальних закладах; недосконала запобіжна діяльність суб'єктів профілактики.

Дисертант вважає, що всебічне та комплексне дослідження факторів причинного комплексу злочинності неповнолітніх може сприяти протидії цьому негативному явищу.

У підрозділі 2.2. „Загальносоціальні детермінанти злочинності неповнолітніх й регіональні особливості криміногенної ситуації” досліджуються загальносоціальні причини та умови злочинності неповнолітніх, в основі яких є протиріччя у соціально-економічній, соціально-психологічній, соціально-культурній, організаційно-управлінській, сімейно-побутовій та інших сферах життя.

Кримінологічне дослідження показало, що в Україні до найбільш криміногенних об'єктивних факторів у соціально-економічній сфері відносять: 1) прожитковий мінімум, який є нижчим за рівень забезпечення фізіологічного виживання; 2) поляризація населення за рівнем доходів; 3) безробіття.

Особливістю злочинності неповнолітніх в Україні є ще й окремі тенденції, які утворюються під впливом соціально-психологічних чинників, серед яких дисертант визначає та досліджує такі: 1) втрата значною часткою молоді загально визнаних людських ідеалів у сфері суспільного життя; 2) втрата поваги та довіри до правоохоронних органів значною частиною молоді; 3) релігійна нетерпимість; 4) правовий нігілізм.

Дисертантом проаналізовано структуру дозвілля неповнолітніх та визначено критерії оцінки його раціональності та відведений час на нього: різноманітність видів занять (дві години двічі на тиждень); переважаючий характер дозвілля (активний, пасивний або споживчий) (тридцять хвилин щодня крім вихідних); насиченість дозвілля видами діяльності, які найбільшою мірою сприяють розширенню інформованості та культурного кругозору (чотири години крім вихідних), виявленню та реалізації обдарувань молоді людини (щодня шкільного часу) тощо.

Організаційно-управлінські протиріччя посідають не останнє місце у системі факторів неповнолітньої злочинності. Йдеться про серйозні прорахунки при формуванні національної політики щодо всебічного забезпечення нормального виховання та розвитку неповнолітніх у сучасному суспільстві. Іншою складовою цього протиріччя у системі факторів злочинності неповнолітніх є послаблення контролю та формальний характер профілактичних заходів, що здійснюються відносно неблагополучних сімей і дітей, які вчиняють правопорушення та злочини.

До суб'єктивних факторів автор відносить соціальний розвиток сімейно-

побутової сфери, який не визнавався пріоритетним напрямком державної політики. Внаслідок цього соціальні процеси, що відбувалися у ній, дедалі ставали неконтрольованими і набували антисуспільних рис. Сімейно-побутова сфера перетворювалася на середовище, де так звані фонові явища набували масового характеру і проявлялися у криміногенних формах поведінки неповнолітніх. Відбувалася трансформація сімейно-побутових взаємин у бік сімейного неблагополуччя і насильства, послаблення родинних зв'язків, плекання алкогольних традицій та насильницьких форм поведінки міжособистісного спілкування. Не останню роль у цьому відіграли нерозвиненість інфраструктури культурних установ, сфери послуг, недоступність цікавого і корисного відпочинку, занедбаність фізкультурно-оздоровчої роботи тощо.

Автор наголошує на тому, що вирішальне значення при формуванні особистості неповнолітнього відіграє сімейне середовище: економічний стан родини, відсутність одного з батьків, стосунки між батьками і дітьми тощо. Аналізуючи сім'ю як первинний осередок формування особистості неповнолітнього, автор звертає особливу увагу на фактор невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей, що також є причиною, яка призводить до вчинення неповнолітніми правопорушень. У структурі злочинності неповнолітніх особи, які виховувались у родині з одним із батьків, становлять майже половину від усіх скоєних ними корисливо-насильницьких злочинів. Так, зокрема, згідно з даними Державної судової адміністрації України, у 2008 р. було засуджено: за умисне вбивство – 108 осіб, з яких 36 виховувались у неповних сім'ях; умисне тяжке тілесне ушкодження – 198 осіб, з яких 81 з неповних сімей; злочини проти власності – 7106 осіб (3025 осіб з неповних сімей). Тоді як особи, що були засуджені у 2004 р., які виховувались поза сім'єю або в інтернатах чи дитячих будинках, складають значно меншу частку у структурі злочинності неповнолітніх.

Фактор негативного впливу батьків або осіб, які їх замінюють, на неповнолітнього на рівні регіону було досліджено шляхом опитування 130-и респондентів віком 14–17 років у виховній колонії м. Львова з 2004 по 2009 р. та вивчення 50-и обліково-профілактичних справ неповнолітніх, які перебували на обліку у відділі кримінальної міліції у справах дітей. Слід зазначити, що тільки у 50 % опитаних виявилось двоє з батьків, причому у 20 % з них була тільки одна мати, 15 % неповнолітніх взагалі росли та виховувались за межами батьківської сім'ї.

Ще більш негативним впливом на формування злочинної поведінки неповнолітнього є характер його відносин з батьками. Так, наприклад, на рівні регіону пияцтво, скандали, бійки відзначались у 35 % батьківських сімей, вчинення членами сімей злочинів та протиправних дій – 20 %, відчуження – 70 % сімей. У 30 % сімей батьки виявилися раніше судимими. Лише у 10 %

сімей можна констатувати відносно сприятливу обстановку.

У розділі 3. „Запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні” автором розроблено концептуальні засади формування регіональної системи запобігання злочинності неповнолітніх, здійснено структурно-функціональний аналіз діяльності суб’єктів профілактики та запропоновано напрямки підвищення ефективності системи запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні.

У підрозділі 3.1. „Концепція запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні” дисертант вважає, що концептуальними принципами побудови системи запобігання злочинності неповнолітніх у регіоні мають бути принципи організації соціального й економічного життя людей, демократизму, колективізму, добровільності, на яких має базуватися нова система запобігання злочинності неповнолітніх. Дисертант стверджує, що ефективну систему запобігання злочинності неповнолітніх можна створити тільки з урахуванням регіональних особливостей.

Концептуальна ідея запобігання злочинності неповнолітніх втілюється крізь органічно поєднані напрямки: виховання моральності та поваги до закону в умовах сім’ї; своєчасне виявлення та усунення факторів, що впливають на протиправну поведінку неповнолітніх; ефективне запобігання злочинності неповнолітніх посилює заходи запобігання злочинності в цілому.

У підрозділі 3.2. „Система запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні” автор зазначає, що запобігання регіональним факторам, які впливають на формування злочинної поведінки неповнолітніх, – це основний ключ до вирішення ряду важливих завдань профілактичної роботи та коригування поведінки підлітка.

На думку дисертанта, система запобігання злочинності неповнолітніх повинна розглядатись не тільки як діяльність суб’єктів профілактики, але й містити рівні та форми профілактики, заходи попереджувального впливу, а також об’єкти профілактики. Запобігання злочинності неповнолітніх повинно базуватись не лише на правових засобах, а й передбачати використання соціальних, психологічних, економічних, культурних, виховних та медичних заходів, що знайшло відображення у розробленому автором проекті Регіональної програми запобігання злочинності неповнолітніх на 2006-2008 рр.

Уся система профілактики злочинності неповнолітніх повинна відповідати головним сферам життєдіяльності неповнолітніх і мати необхідний методичний, нормативний, кадровий і фінансовий потенціал. З цією метою дисертант пропонує створити в зазначеній системі спеціальний державний орган для керівництва та координації діяльності всіх суб’єктів профілактики злочинності, зокрема неповнолітніх, а також прийняти законодавчий акт про запобігання злочинам і правопорушенням в Україні.

У підрозділі 3.3. „Шляхи підвищення ефективності заходів запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні” досліджується проблема підвищення ефективності запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні за двома основними напрямками: а) ефективність діяльності суб'єктів, що застосовують попереджувальні заходи, і шляхи її вдосконалення та б) ефективність заходів запобігання злочинності неповнолітніх.

Ефективність профілактики досягатиметься за рахунок комплексу таких можливих для реалізації на регіональному рівні її властивостей, як системність, повнота, високий ступінь скоординованих дій регіональних суб'єктів профілактики за принципом поділу профілактичних функцій між загальнодержавними та регіональними структурами.

На думку дисертанта, регіоналізація заходів запобігання злочинності неповнолітніх сприятиме підвищенню ефективності такого запобігання.

Загальнодержавна профілактична робота лише за допомогою засобів кримінально-правового впливу, як вважає автор, не може виправити становище, що склалося у галузі захисту прав і законних інтересів неповнолітніх та запобігання злочинності. Необхідно створити систему ювенальної юстиції, яка повинна включати не тільки ювенальні суди, а й спеціальні органи профілактики, контролю і захисту, спеціалізовані органи досудового слідства, установи виконання покарання, а також установи реабілітації та соціальної адаптації.

Уповільненню темпів зростання злочинності неповнолітніх сприятимуть такі підходи: реалізація соціальних програм роботи з неповнолітніми і молоддю; правоосвітня робота у навчальних закладах, особливо у сільській місцевості; посилення контролю за перебуванням неповнолітніх у громадських місцях та місцях відпочинку; щодо працевлаштування неповнолітніх, надання їм гарантованого робочого місця після здобуття неповної та повної середньої освіти.

ВИСНОВКИ

У висновках викладено основні положення та результати проведеного дослідження, які мають теоретичне і практичне значення. Розроблені рекомендації спрямовані на підвищення ефективності запобігання злочинності неповнолітніх. Результати проведених автором кримінологічних досліджень, вивчення судової та слідчої практики свідчать, що основні причини злочинної поведінки неповнолітніх у Львівській області пов'язані з соціально-економічною нестабільністю у суспільстві. Встановлено, що особливо важливою і необхідною умовою підвищення ефективності запобігання злочинності неповнолітніх, надання профілактиці

конкретного та адресного характеру є регіональний підхід. При побудові регіональної системи запобігання злочинності неповнолітніх позитивних результатів можна досягти не лише заходами, яких вживають правоохоронні органи, а й використанням усього комплексу загальнодержавних та регіональних заходів.

Систематизація отриманих результатів дозволила здійснити низку підсумкових узагальнень щодо мети та завдання дослідження і сформулювати такі пропозиції щодо запобігання злочинності неповнолітніх.

Видається за доцільне, з метою запобігання злочинності неповнолітніх у Львівській області та інших регіонах України, створення регіональних центрів соціальної підтримки неповнолітніх та молоді (далі – центрів). До профілактичної діяльності центрів слід залучати керівників органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та громадських організацій, працівників установ освіти, охорони здоров'я, а також окремих фахівців.

Основними напрямками діяльності центрів мають бути: 1) підтримка благополуччя та духовного клімату в сім'ї, виховання педагогічної грамотності батьків; 2) навчання як повсякденний і повсюдний тривалий процес соціалізації неповнолітнього населення, запровадження у регіонах навчання у спеціалізованих ліцеях важковиховних неповнолітніх; 3) забезпечення трудової зайнятості неповнолітніх; 4) надання юридичної допомоги з питань працевлаштування; 5) забезпечення дозвілля як елементу суспільного життя, конче необхідного неповнолітнім для повноцінного розвитку; 6) створення умов для підтримки здоров'я, оскільки неухага до цієї проблеми створює підґрунтя для деградації неповнолітньої особи і суспільства в цілому.

З метою подальшого вдосконалення діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів Львівської області та інших регіонів України щодо забезпечення активної наступальної протидії злочинності неповнолітніх та досягнення уповільнення темпів її зростання, на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування зусиль держави і громадськості, удосконалення організації, засобів і методів запобігання злочинам розроблено та запроваджено Регіональну програму запобігання злочинності неповнолітніх на 2006-2008 рр. Станом на перше півріччя 2009 р. зазначена програма дала позитивні результати щодо зниження показників злочинності неповнолітніх по Львівській області.

Для максимально ефективної реалізації вікових потреб, інтересів та прагнень неповнолітніх необхідно об'єднувати їх у відповідні групи за віковими психологічними особливостями та активно залучати до суспільно корисної діяльності регіональних громадських та інших організацій і з урахуванням якісно-кількісних змін злочинності, засобів її впливу на

свідомість неповнолітніх й особливості виховно-профілактичних заходів своєчасно корегувати профілактичну роботу.

Відсутність дієвої системи запобігання злочинності вимагає створення спеціального державного органу з його регіональними підрозділами для керівництва та координації діяльності усіх суб'єктів профілактики злочинності, зокрема неповнолітніх, головними завданнями якого мають бути: а) реалізація основних засад кримінологічної політики у сфері запобігання злочинності; б) інформаційно-аналітична діяльність щодо стану злочинності неповнолітніх; в) організація наукових досліджень у цій галузі; г) координація профілактичної діяльності правоохоронних органів та інших суб'єктів профілактики; д) міжнародне співробітництво з проблем запобігання злочинності та ін.

Результати дослідження свідчать про необхідність у перспективі зміщення пріоритетів загальнопревентивної діяльності підрозділів кримінальної міліції у справах дітей у бік профілактичної роботи з неповнолітніми, яка повинна стати одним із основних напрямків діяльності міліції громадської безпеки, якій найбільше притаманна функція запобігання злочинності та правопорушенням.

Відсутність у кримінальній статистиці повних даних щодо фактичного стану злочинності неповнолітніх внаслідок її латентності, впливу процесів декриміналізації законодавства, гуманізації покарання та правозастосовної практики, недоліків її обліку у правоохоронних органах позбавляє суспільство об'єктивного уявлення щодо цього виду злочинності, а відтак не дає можливості наукового прогнозування загальнодержавних та регіональних заходів щодо запобігання їй. Поряд з удосконаленням системи обліку є нагальним щорічне оприлюднення моральної статистики в суспільстві.

Запобігання злочинності неповнолітніх, як і функціонування усієї системи боротьби зі злочинністю, не може бути ефективним без створення законодавчого підґрунтя запобіжної діяльності, а отже, попри довготривалі та безплідні дискусії, вимагає негайного прийняття законодавчого акта України про запобігання злочинам і правопорушенням, на засадах якого має бути розбудована нормативно-правова база запобігання злочинності.

З метою створення системи ювенальної юстиції, для роботи у навчальних закладах, службах та установах у справах неповнолітніх, а також на курсах підвищення кваліфікації працівників суду, правоохоронних органів, педагогів необхідно у межах навчального курсу „Кримінальна психологія” розробити та запровадити курси лекцій „Вікові психологічні особливості злочинності неповнолітніх” та „Особливості злочинної психології неповнолітніх”, обов'язково враховуючи історичні, культурні та соціально-економічні особливості кожного регіону.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Абросімова Ю. А. Злочинність неповнолітніх як об'єкт кримінологічного дослідження / Ю. А. Абросімова // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — 2002. — Випуск № 37. — С. 476–483.
2. Абросімова Ю. А. Загально-соціальні причини та умови злочинності неповнолітніх в Україні / Ю. А. Абросімова // Підприємництво господарство і право. — 2005. — №8. — С.137—140.
3. Абросімова Ю. А. Шляхи підвищення ефективності заходів запобігання злочинності неповнолітніх на регіональному рівні / Ю. А. Абросімова // Держава і право. — Спецвипуск. — 2005. — С. 1–9.
4. Абросімова Ю. А. Кримінально-психологічні особливості злочинності неповнолітніх на загальному та регіональному рівнях / Ю. А. Абросімова // Часопис Київського університету права. — 2007. — №1. — С.156–162.
5. Абросімова Ю. А. Злочинність неповнолітніх в умовах економічної кризи / Ю.А. Абросімова // Право і суспільство. — 2009. — №. 2. — С. 98–101.
6. Абросімова Ю. А. Значення соціально-економічного становища сім'ї у структурі причин та умов злочинності неповнолітніх в Україні / Ю. А. Абросімова // Матеріали ІХ науково-практичної конференції «Проблеми державотворення захисту і захисту прав людини в Україні». — Львів, 2003. — С. 371–372.
7. Абросімова Ю. А. Тенденції злочинності неповнолітніх в регіоні / Ю. А. Абросімова // Матеріали Х науково-практичної конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні». — Львів, 2004. — С.421–422.
8. Абросімова Ю. А. Субъективные факторы, обуславливающие преступное поведение несовершеннолетних в регионе / Ю. А. Абросімова // Материалы научно-практической конференции „Уголовное право: стратегия развития в XXI веке”. — М., 2005. — С. 56–59.
9. Абросімова Ю. А. Методологічні напрямки дослідження проблеми злочинності неповнолітніх / Ю.А. Абросімова // Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки : матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, ДДУВС, 10.10.2008). — Дніпропетровськ, 2009. — С. 79–82.

АНОТАЦІЇ

Абросімова Ю.А. Злочинність неповнолітніх та запобігання їй на регіональному рівні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровськ, 2009.

Дисертація являє собою перше в Україні комплексне криминологічне дослідження злочинності неповнолітніх та системи запобігання їй на регіональному рівні на основі нового кримінального законодавства України. Дисертаційне дослідження базується на досягненнях сучасної криминології, та практики запобігання злочинності неповнолітніх. Розглядаються методологічні засади дослідження криминологічних проблем злочинності неповнолітніх. Надається криминологічна характеристика основних показників злочинності неповнолітніх та їх регіональні особливості. Визначається і розмежовується особистісна характеристика особи неповнолітнього злочинця на загальнодержавному та регіональному рівнях. Значна увага приділяється факторам, в основі яких є протиріччя у соціально-економічній, соціально-психологічній, соціально-культурній, організаційно-управлінській, сімейно-побутовій та інших сферах життєдіяльності, що впливають на формування злочинної поведінки неповнолітніх. Розглядається концепція створення регіональної системи запобігання злочинності неповнолітніх. Надаються пропозиції щодо підвищення ефективності організації і діяльності суб'єктів запобігання злочинності неповнолітніх.

Ключові слова: неповнолітні, запобігання, злочинна діяльність, причини й умови злочинності неповнолітніх, регіональні особливості, суб'єкти профілактики, об'єкти профілактики, заходи профілактичного впливу.

Абросімова Ю.А. Преступность несовершеннолетних и ее предупреждение на региональном уровне. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Днепропетровск, 2009.

Диссертация представляет собой первое проведенное в Украине комплексное криминологическое исследование аспектов предупреждения преступности несовершеннолетних на региональном уровне на основе законодательства Украины. Диссертационное исследование базируется на достижениях современной криминологии, уголовно-правовой теории и практики предупреждения преступности несовершеннолетних.

Рассматриваются методологические аспекты исследования комплексной уголовно-правовой и криминологической проблемы предупреждения преступности несовершеннолетних.

В диссертации дается анализ основных показателей преступности несовершеннолетних (состояние, уровень, структура и динамика преступности) и раскрываются их региональные особенности.

Криминологическое изучение личности несовершеннолетнего преступника осуществляется главным образом для выявления и оценки тех качеств, которые определяют преступное поведение и могут иметь значения для разработки мер предупреждения преступности несовершеннолетних. Однако это не означает, что можно игнорировать внешние факторы, которые влияют на формирование преступного поведения подростка, ибо только во взаимодействии личности и внешней среды состоит суть формирования личности несовершеннолетнего.

Значительное внимание уделяется криминогенной детерминации преступного поведения несовершеннолетнего как разновидность социальной детерминации. Современное развитие общества, политические, экономические, идеологические, социальные противоречия, которые оказывают негативное влияние на формирование несовершеннолетнего, формирует причины и условия совершения преступления.

Предлагаются концептуальные основы формирования региональной системы предупреждения преступности несовершеннолетних. Значительное внимание уделяется структурно-функциональному анализу деятельности субъектов профилактики преступности несовершеннолетних, на основе чего вносятся предложения по совершенствованию организации и деятельности субъектов профилактики преступности несовершеннолетних на региональном уровне, а также предлагается авторская программа по предупреждению преступного поведения несовершеннолетних подростков с учетом региональных особенностей для всех субъектов профилактики. С целью улучшения профилактической деятельности ее субъектов автором скорректировано особенности предупредительной работы с несовершеннолетними.

Представляется целесообразным с целью предупреждения преступности несовершеннолетних создать региональные центры социальной поддержки несовершеннолетних и молодежи.

С целью обеспечения активного наступательного воздействия на преступность несовершеннолетних разработано и внедрено во Львовской области Региональную систему предупреждения преступности на 2006-2008 гг.

Ключевые слова: несовершеннолетний, предупреждение, преступная деятельность, причины и условия преступности несовершеннолетних, региональные особенности, субъекты и объекты профилактики, меры профилактического воздействия.

Abrosimova Yu. A. Juvenile delinquency and its prevention at a regional level. – Manuscript.

The dissertation for candidate degree in law on speciality 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. – The Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs, Dnipropetrovs'k, 2009.

The dissertation represents the first in Ukraine complex criminological research of juvenile delinquency and systems of its prevention at a regional level on the basis of the new criminal legislation of Ukraine. Dissertational research is based on achievements of modern criminology and the practice of juvenile delinquency prevention. Methodological bases of criminological problems research of juvenile delinquency are examined. The criminological characteristic of the basic parameters of juvenile delinquency and their regional features is given. The personal characteristic of the personality of a minor criminal at nation-wide and regional levels is determined and differentiated. The significant attention is paid to factors in which basis contradictions in social and economic lay, social-psychological, welfare, organizational-administrative, family-household and other areas the abilities to live influencing formation of criminal behavior of minors. The concept of creation of regional system of juvenile delinquency prevention is examined. Offers on increase of efficiency of the organization and activity of subjects of juvenile delinquency prevention are made.

Key words: minors, prevention, criminal activity, the reasons and conditions of juvenile delinquency, regional features, subjects and objects of preventive maintenance, measure of preventive influence.

Відповідальний за випуск –
кандидат юридичних наук, доцент *С.А. Шалгунова*

Підп. до друку 07.05.2009 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк – RISO.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення № А-73

Редакційно-видавничий відділ ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26